تەرمی نەناسێكو ڕانانێكی خێرا
… سەدیق سەعید ڕواندزی

تەرمی نەناسێك، ناونیشانی كۆمەڵە چیرۆكێكی نووسەرو وەرگێڕ، ئازاد بەرزنجییەو لەوماوانەی ڕابردوودا لەلایەن دەزگای سەردەمەوە، چاپو بڵاوكرایەوە. ئەم كتێبە، پێنج چیرۆكی چیرۆكنووسو لێكۆڵینەوەیەكی ئەدەبی بە پێنووسی ڕەخنەگری بەتوانا،مامۆستا عبدللە تاهیر بەرزنجی، كە هەڵسەنگاندنو خوێنەوەیەكە بۆ چیرۆكەكان، لە خۆ دەگرێت. لێكۆڵینەوەكە، دەروازەیەكی باشە بۆ تێگەیشتنی زیاتری چیرۆكەكانو مەبەستو ئاماژەكانی ئەو دیوی دەقەكان. ئەو چیرۆكانە، بە زمانێكی ئەدەبیانەی سادەو جوان نووسراونو لە فۆڕمدا سادەن. وەلێ لەناوەڕۆكدا، دەكرێ هەر چیرۆكێكیان، خوێنەوەی جیاوازی بۆ بكرێتوشرۆڤە بكرێن.

تیمەی چیرۆكەكان، هەموویان چوارچێوەیەكی هاوبەشیان هەیە، كە ئەویش تێكەڵیەكن لە واقیعو فەنتازیاو ئەندێشەی كراوە.خوێنەر كە سەرەتا چیرۆكەكان دەخوێنێتەوە،واهەست دەكات چیرۆكنووس ڕووداوێكی واقیعی باسدەكات،دواتربابەتو زنجیرەی ڕووداوەكان، دەبنە فەنتازیاو چیرۆكنووس باس لە بابەتێك دەكات، كەلەدەرەوەی واقیعولە سەرووی خەیاڵەوەیە. ئەو تایبەتمەندییە، لەهەر پێنج چیرۆكەكە هەستی پێدەكرێت. بابەتی هەریەك لە چیرۆكەكان،دواتر دەبنە فەنتازیا ڕووداوێك،كە مەحاڵە لە واقیع ڕوویدات. وەك ئەوەی لە چیرۆكی مەمەلەكەتی سیسرك دەیبینین كە دواجار مرۆڤەكان هەموویان دەبنە سیسركەو، بەردەبنە گیانی كارەكتەری چیرۆكەكە.هاوشێوەی چیرۆكی كافكا، كاتێ پاڵەوانی چیرۆكەكە دەبێتە زیندەوەرێك.ئازاد بەرزنجیش لە چیرۆكەكانیدا، خەسڵەتی وەها ، كە تەنها لە خەیاڵو بیركردنەوەی ئەودا بونیان هەیە،دەداتە پاڵ كارەكتەری چیرۆكەكانی، دەنا لە واقیعدا، كارەكتەری لەو شێوەیە بوونیان نییە. وەك ئەوەی لە چیرۆكی دەریاچەی سیندا، بانگەشەی ئەوە دەكرێت، دەریاچەیەك بۆ خەڵی شار دروست دەكرێتو هەركەسێك مەلە لەو دەریاچەیە بكات، ئیدی گەنج دەبێتەوە. كە بێگومان ئەمش مەحاڵە. چونكە مرۆڤ كە پیر بوو، هیچ هێزێك نییە بتوانێ گەنجی بكاتەوە. كە ئەم چیرۆكە بەلای منەوە، مانایەكی قوڵی هەیەو دەكرێ لە داهاتوودا،خوێنەوەی زیاتری بۆ بكرێت.

لایەنێكی دیكەی چیرۆكەكان ئەوەیە، كەكارەكتەری سەرەكی

چیرۆکەکان، پێچەوانەی واقیعی باوی کۆمەڵگەو مرۆڤەکان هەڵسوکەوت دەکەن‌ودژەباون. بەدەربڕینێکی تر کارەکتەری سەرەکی چیرۆکەکان چەندشوناسێکی هاوبەشیان هەیە،وەك دوورە پەڕێزیو نامۆبوون‌ودەرچوون لەو ژیانە باوەی مرۆڤەکان تیایدا دەژین.واتە چیرۆکنووس کارەکتەرێکمان پێدەناسێنێت، کە چەندین تایبەتمەندی کۆمەڵایەتی‌و سایکۆلۆژی‌وهزری جیایان دەکاتەوە لە مرۆڤەکانی تر. کارەکتەرەکان، تێڕوانین‌و دنیابینی خۆیان هەیەو هەرگیز تێکەڵی واقیعی باونابن‌و هاوشێوەی مرۆڤەکان ناژین. بەڵکو خۆیان جیا دەکەنەوە لە کۆمەڵگەو ژیانێکی تایبەتی دەژین‌و سەرەنجامیش باجی ئەو جیاوازبوونەی خۆیان دەدەن. بۆنموونە: لە چیرۆکی مەملەکەتی سیسرکدا، دوای ئەوەی کارەکتەری سەرەکی چیرۆکەکە لە ژوورەوە دەبێت‌ودەرگا لەکەس ناکاتەوە، سەرەنجام مرۆڤەکانی دیکە شاڵاو دەهێنن‌ودەرگاو پەنجەرەی ژوورەکە دەشکێنن‌و دواتریش لە بەرچاوی کارەکتەری چیرۆکەکە، مرۆڤەکان هەموویان دەبنە سیسرکەو بەردەبنە گیانی و پەلاماری هەمووشتێك دەدەن.سەرەتا کتێبەکان،دواتریش گیانی کارەکتەری چیرۆکەکە.یاخود لە چیرۆکی دەریاچەی سیندا، دوای ئەوەی شارەوانی بانگەشەی ئەوە دەکات، کە لە پێناو خزمەتی هاووڵاتییان، مەلەوانگەیەك دروست دەکەن‌و هەرکەسێك، بچێتە ناویەوە گەنج دەبێتەوەو سیماو شوناسی دەگۆڕدرێت.

دواترکەسەکان دەچنە نێو مەلەوانگەکەو بە خەیاڵی ئەوەی گەنج ببنەوە.بەڵام دەبینین تەنها کارەکتەری سەرەکی چیرۆکەکە، کە شاعیرێکە پێچەوانەی هەموو مرۆڤەکانی دیکە، هەڵسوکەوت دەکات‌و ناچێتە نێو ئاوەکە. واتە خۆی جیادەکاتەوە لە کەسانی دیکەی دەوروبەری. سەرەنجامیش باجی ئەو جیابوونەی خۆی دەدات‌ودەیکوژن. بەلام مرۆڤەکان نەك هەر گەنج نابنەوە، بەڵکو دەبنە زیندەوەری سەیرو نامۆ کە نیوەی لە شیان مرۆڤەو نیوەکەی تر، گیانەوەر. واتە حالەتەکە پێچەوانە دەبێتەوەولەبری ئەوەی گەنج ببنەوە، بە شێوەیەك شوناسی مرۆڤبوونیان دەگۆڕێت،دەبنە گیانەوەری سەیرو سەمەرەو،دواتریش پەلاماری شاعیرەکە دەدەن‌و دەیکوژن‌وتەرمەکەی لە نێوەندی شاردا، هەڵدەواسن.

لەهەردوو چیرۆکەکەدا، کارەکتەری سەرەکی کەسانی جیان لە کۆمەڵگەوشوناسی تایبەتی خۆیان هەیە.کەهەرگیز لەمرۆڤەکانی تر ناچن. لە هەردوو چیرۆکەکەشدا، سەرەنجام چارەنووسیان،یەك دەبێت.ئەمەش گوزارشت لەوە دەکات، کە تیمەو فەزای چیرۆکەکان، لە یەکتریەوە نزیکن‌و هەموویان بونیادێکی هونەری هاوبەشیان هەیە.

تەنانەت لە توخمەکانی دیکەش. وەك شوێنو کات.بەو پێیەی ماڵو ژووروشوێن، لە چیڕۆکەکاندا،دووبارە دەبنەوە.ئەم کۆمەڵە چیڕۆکە،وەك باسمان کرد بەزمانێکی سادەنووسراون. بەڵام دەلالەتێکی قوڵیان هەیەودەکرێ لە چەندین کڵاوە ڕۆژنەوە خوێنەوەیان بۆ بکرێت. ئەو کورتە وتارەی ئێمەش، ڕانانو ناساندێکی خێرای بە شێك لە چیڕۆکەکانی تەرمی نەناسێك بوو، کە چێژم لە خوێنەوەیان بینی، وەك خوێنەرێکی چیڕۆك. هیوای بەردەوامی بۆ ئازاد بەرزنجی دەخوازمو ئومێدەوارم لە پاڵ کاری وەرگێڕانە جوانەکانی، لە چیڕۆکنووسینیش بەردەوام بێت.

تێبینی/ئەم بابەتە لە ئەدەبوهونەری کوردستانی نوێ ژمارە997ڕۆژی/8/6/2017بڵاوکراوەتەوە…